

ACC. N:R. M. 12671:1-3.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Nils-Arvid Bringås
Härad: N. Åsbo Adress: Örkelljunga
Socken: Oderljunga Berättat av: f. svarvaren Josef Johansson
Uppteckningsår: 1952 Född år 1868 i Stora Ry, Riseberga sn

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Svarvning av leksaker: s. 1

Riymakeri: s. 3.

Tillverkning av bikupor: s. 3.

Tillverkning av rissel: s. 3.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M.12671:/.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Svarvning. Sagesmannen är en gammal f.d. svarvare, som kom till O-derljunga från födelsesocknen Riseberga 1868, då hans mor gifte sig (sannolikt u.ä.-barn). Han lärde sig svarva av Nils Persson, en gammal svarvare i Röke by. Numera svarvar sagesmännen ej mer och hans svarv finns ej längre bevarad. Han berättar bl.a. följande om svarveriet i bygden.

Petter Nilsson i Karsholm och Ljung var de första som svarvade leksaker. Petter svarvare svarvade först spinnrockar, ~~men~~ gick sedan över till leksaker. Han var en gång ute och åkte och skulle sälja ett lass spinnrockar. Han mötte då en bättre karl som säger till honom: "Ni skall lägga om och svarva små spinnrockar och det skall gå bättre." Han gjorde det och det gick bra. - Sagesmannen har även svarvat på annat håll. Det var en som hette Lindén, som lockade några svarvare upp till Mellerud i Värmland. Där var ~~han~~ ett par år och flyttade sedan till Norge. Men familjen stannade hemma. Där uppe tjänade ~~han~~ 3:50 - 4 kr per dag. I Norge lärde sagesmannen sig en ny modell, ett dricksglas på fot, som användes till prydnad. Dessa saker glöddritades även. -

Sagesmannen mor, Peternilla Bengtsson var en säljekäring. Hon var ända uppe i Stockholm och sålde. Dessa säljekäringar brukade vara ute och sälja i två omgångar. Dels gav de sig iväg i april eller maj och stannade ute till midsommar. Dels var de ute från oktober

ACC. N:R M. 12671:2

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

till jul. Den sista turen var bäst. Gummorna hade spinnrockar, gungor, bord, stolar, soffor, kaffeserviser, syställ, små fågelgungor, en kärra med små hjul och en fågel ovanpå som snurrade när man drog kärran, med sig ute och sålde. Dessa modeller hade de hittat på själva. Men käringarna sålde också förkläden och dukar. Här var en väv i var stuga på den tiden. - På våren for de till badorterna vid Göteborg, Malmö och Västkusten. Sagesmannens mor brukade ta logi där hon kunde. De brukade åka tåg upp och de hade koffert med sig och sedan skickade de hemmavarande varor till dem efterhand som de skrev och rekvirerade. Det var lådor på 30 - 50 kilo de brukade skicka iväg. Priset för en spinnrock var 25 öre här hemma eller ibland blott 20. Gummorna brukade vilja ha 10 % av svarvarna. Men när de sålde dem tog de dubbla priset. Men resorna var dyra. Vanligen hade de utsålt när de kom hem igen. De besökte även marknader. f- Självt slutade sagesmannen svarva för 30 år sedan.

Nils Månsson i Heljät var den siste som svarvade stora spinnrockar. Även dessa svarvstolar trampade de själva. - Bäck i Bälinge hade varit rockasvarvare först men övergick också till att tillverka små spinnrockar. Han hade en stor vandring, men den drogs för hand. Den stod på gården. Alla rockasvarvare hade ett så stort hjul, men det var bara för svarvningen av spinnrockshjulet. Rockasvarvarna hade någon som körde ut med ett lass i gårdarna. De körde till en stör-

ACC. N:R M. 12671:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

re plats och tog sedan en spinnrock på nacken och gick ut i gårdarna och sålde. De fick 6 - 7 kr för en spinnrock. Min farmor var ute och sålde spinnrockar. Det var på 1820-talet. Hon handlade sina spinnrockar av Nils Månsson i Heljalt. Hon bodde i Karsholm och handlade så länge hon kunde. Hon hade sitt stråk mot Höör och Hörby. Om hon kunde sälja en eller två spinnrockar om dagen så var det bra. Hon sålde även haspor, ty den som svarvade spinnrockar svarvade även haspor. - Bäcks fru sålde vad han svarvade. Deras dotter Johanna sålde också spinnrockar, ända in på detta seklet. - Svarveriet var typiskt för Oderljunga. F.ö. fanns här bara träskomakare.

Rivmakeri är äldre än svarveriet. I Riseberga sn fanns i min barndom rivmakare. De tog till marknader med dem.

Bikupor gjorde Karl Appelberg i Skingeröd, där jag var vaktepåg. Han brukade göra bikuporna om vinterkvällarna. Han tillverkade även halmkupor för att ha mjöl i. De brukade ha två handtag. Han flätade halmen genom ett fjelahorn. De skalade lindbark och virade om halmflåtorna med, och sedan hade de ett spetsigt horn som de stack in med och trädde tågorna igenom. Dessa halmkorgar var renliga och torra. De såldes även på marknader. Det fanns de som ej gjorde annat.

Risse jämte bikupor gjordes av "Sånka-Johannessen" jämte bikuporna. Han dog 1928 -29. Risslet gjordes av pile medan kanten sveptes av bok. Han tillverkade även grova såll, som de använde att ressla med vid tröskningen innan de kastade säden.